

Sámi allaskuvla

Sámi University of Applied Sciences

KURSSAPLÁNA

Sáme gielladidaktijjka
ulmijn njálmálasj árbbedáhpáj
ja vuodo tjähppudagájda

7,5 hp

1. KURSA NAMMA

NAMMA	Julevsámeigiellaj: Sáme gielladidaktijjka ulmijn njálmálasj árbedáhpáj ja vuodo tjáhppudagájda Davvisámeigillii: Sámeigeldidaktihkka mas guovdilasto njálmálaš árbevierru ja vuodđogálggat In English: Sámi language teaching and learning with a focus on oral tradition and basic skills

2. DIEDEDIBME KURSA BIRRA

Ábnaskoda ja kurssamierre	SÁM 603
Stuorru dahka	7,5 hp
Kursa tjádábme	Kurssa tjádáduvvá málggatáhpadiimen tjáhkaniimijn ja Digigiisaj, internáhttavuododum kurssavuodo.

3. KURSA TJÄRDDA

Kursa tjärdda	Áhpáduš dahkamusa milta
---------------	-------------------------

4. BESSAMRÁVKALVIS

Bessamrávkalvis	Áhpáduš barggijda bálggidum Svieriga fábmudagás ja áhpádi Sámeskávlán jali sámegiellan; sámegiella sámeskávlán, sámegiella iednegiellan ja sámegiella iemelágásj giellan. Fámon la goappátjagá ulmuttjijda gudi li legitimeridum áhpádiddje, valla siján ij la dákkimvuolta sámegiellan, ja ulmutja gejn ij la áhpádiddjeáhpáduš, valla li máhttudagá sámegiellan.
-----------------	--

5. ÁHPADIMGIELLA

Áhpádimgiella	Sámegiella ja dárogiella. Sámeigiella fáladuvvá kursan ja anoduvvá oahppij ja oahppij gaskan juogadimen ávdemusát nuortta- julev-, ubbmem- ja oarjjelsáme giellajuohkusijn.
---------------	---

6. KURSSASISADNO

Kurssasisadno I	Kurssa ulmme I sáme njálmálasj árbedáhpáj ja áhpádimvidjuriida guládallamijn dábdomárkkan. Aktiduvvá giellaáhpádimme dájmajn integrerit tjáhppudakhárijidallamav ávkálasj dájmajn. Buktet ságastit, guldalit ja ságastallat umasse ulmij ja umasslágásj vidjuriijn li dájmalasj giellatjáhppudagá oase. Vatteduvá svijmev guoradallat sáme njálmálasj árbedábe aktidimev dálásjájge kultuvrraávdđájbuktemijda. Ávdeda aj ietjat máhttudagájt estehtalasj ja kreatijvalasj oahppaprossesajm majt máhtá áhpádimen ávkkít.
-----------------	---

7. KURSSAULMME

Kurssaulmme	Kurssa ulmme I buktet
-------------	-----------------------

	<ul style="list-style-type: none"> • sisanov tjielggit umasse njálmálasj tevstajn umasse suorgijn ja sieradit gielak struktuvrajt • divudit oahppambirrasav aktijvalasj giellaanov umasse ulmij, umasse vidjurijn ja umasse viehkkenävoj • välljit ábnnasijt njálmálasj árbbedábes pedagávgalasj ja giellaávdediddje árvustallamvuodojs • ávdedit ietjat tjáhppudagáv giellaano umasse hámiijn
--	--

8. ÁHPADIMHÁME

Áhpadimháme ja kursa tjadádibme	Kurssa tjadáduvvá málggatáhpadiimen avtajn tjáhkaniimijn ja interaktijvalasj juogostjáhkaniimij, ietjá áhpadibme dagáduvvá internáhttavuododum kurssavuodojn. Oassálasste vuordeduvvi aktijvalattjat oassálasstet goappátjagá aktugattjat ja juohkusin. Ietján gá kurssagirjálásjuoda láhkám de dán bargon li aj kurssadahkamusá ma vuododuvvi girjálásjuohtaláhkámij ja oassálasstij ietjasa ájttsagijs barggoiellemis. Dahkamusá tjielggiduvvi njálmálattjat ja tjálalattjat.
---------------------------------	---

9. BARGGORÁVKALVIS EKSÁMAJ

Barggorávkalvis eksámaj	<p>Barggorávkalvis eksámaj li gálmma (3) nákkulasj dahkamusá ma tjoakkeduvvi gielladidaktijkalasj máhppaj:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Njálmálasj árbbedábes tjuolldem (báhkostoagos, juojgos, moallánahka, giehtto jnv.) mij oanegisláhkáj buojkoduvvá pedagávgalasj ja giellaávdediddje árvustallamvuodojs (tjálalattjat jali jiedna- jali videofijlajn sámegiellaj) 2. Ájádallam moadda (2-4) didaktijkalasj plániimij birra aktidum njálmálasj giehttomij ja vuodo tjáhppudagájda (tjálalattjat jali jiedna- jali videofijlajn sámegiellaj) 3. Ájádallam ietjas njálmálasj máhttudagá birra manjel gá l välljim oanegis sáme tevstav ja báddim dav guovten versjávnnán. Lágáduvvá tjielppet jali táksta ádásisgiehtoduvvá ietjas bágoj (tjálalattjat jali jiedna- jali videofijlajn sámegiellaj) <p>Dahkusa árvustaláduvvá dáhkkidum/ij dáhkkidum. Dahkusa galggi dáhkkidum ávdđál gá oassálasste eksámav tjadát.</p>
-------------------------	--

10. EKSÁMA JA ÁRVUSTALLAM

Eksáma ja árvustallam E	<p>Hájmmeaksáma gielladidaktijkalasj máhpa oases mij tjielggiduvvá aktidimijn ávkálasj teoriddjajda sámegiellaj juogu de tjálatattjat (5-7 bieles) jali jiedna- jali videofilma hámen (bájkot 15 min).</p> <p>Eksáma árvustaláduvvá ECTS:a milta, gánná mas A le alemus duodastus ja E le vuolemus. F duodastus merka eksáma ij la dáhkkidum.</p>
Ádáeksáma	Ádá eksáma tjadáduvvá Sámi allaskuvla eksámanjuolgadusájs.

--	--

11. LE GUS MÁHTTELIS ÁBNNASAV TJADÁDIT PRIVÁHTTAN?

Le gus máhttelis ábnnasav tjadádit priváhttan?	Ij la máhttelis ábnnasav tjadádit priváhttan.
--	---

12. KVALITÄHTTANANOSTAHTTEM

Kvalitähhttananoštahttem	<p>Kurssaárvustallam dagáduvvá aktelattjat kursa manon ja umasse vuojnojs kursa ulme ja kursa kvalitehta gáktuj. Oassálasstij állesvuohravásáduš kursa ulmmeállidimes ságastaláduvvá ja árvustaláduvvá tjálasaj gatjádimejn kursa hiejttemin. Árvustallam galggá áhpadiddjáj vaddet svijmev ájadallat ietjas ávddánime birra vuordedum ulmij gáktuj ma vuoseduvvi kurssaplánan ja gáktu aktijvuohra l ietjas virggedájma ávddánibmáj. Árvustallam ja dan bájnattjibme árvustaláduvvá kursa tjadádime oassen. Árvustallamboados diededuvvi oassálasstijda ja dahkamusvaddáj ja gávnnu vuodon kursa joarkkaávddánibmáj.</p> <p>Sámi allaskuvla árvustallá kursa tjadádimev kvalitähhttananoštahttemvuogádagás ja oahppe árvustalli kurssafálaldagáv ja kurssakvalitehtav. Oahppemieren kurssa árvustaláduvvá kursa hiejttemin. Ássudakmierem kurssa árvustaláduvvá oahppeárvustallamijs, ja umasse diedádusájs návgaš eksámadiedádusá ja sensávrrádiedádusá.</p>
--------------------------	--

13. KURSSAGIRJÁLASJVUOHTA

Kurssagirjäläsjuohta -
(bájkot 400 biele)

Njálmalasj giehttom- Teoriddja

Aikio, Aimo (2017): *Birgen nuoskekes vuoinjalas birrašis*. Sámis 25/2017. – <http://www.samifaga.org/samis/samis25/22/>. s. 22- 25

Balto, Asta (1997): *Sámi mánaidbajásgeassin nuopástuvvá*. Oslo: Ad Notam Gyldendal AS: Oslo, 95–116. alt. Balto, Asta (1997): *Samisk barneoppdragelse i endring*. Oslo: Ad Notam Gyldendal AS: Oslo. s 87-106

Eira, Karen Inga & Inger Ellen Gaup (2012): *Ánin Dánin – Áhpadiddje navvogirje 1. dássáj*. Kárašjohka: Davvi Girji. s. 72-74.

Hau, Hanna & Heidi Selenius(2019): *Lek, lärande och berättarförmåga*. Ur Samtiden. Specialpedagogiska institutionen, Stockholms universitet. – <https://urkola.se/Produkter/211571-UR-Samtiden-Specialpedagogikens-dag-2019-Lek-larande-och-berattarformaga> (27,16 min)

Henricsson, Ola (2019): *Varför muntligt berättande i förskola och skola?* – <https://urkola.se/Produkter/211291-UR-Samtiden-Lara-med-berattande-Varfor-muntligt-berattande-i-forskola-och-skola> (48:40 min)

Jansson, Anders (2016): *Berättelseskrivande, kulturella redskap*. Stockholm: Skolverket. – https://larportalen.skolverket.se/#/modul/5-las-skriv/Gymnasies%C3%A4rskola/026-Narrativt-skrivande/del_03/flik/Flik/Del_03_MomentA

Tornberg, Ulrika (2015): *Språkdiradetik*. 5. upplaga. Malmö: Gleerups Utbildning AB. s. 187-208. (kursbok)

Estehtalasj ja kreatijvalasj oahppamprossa- Teoriddja

Alexandersson, Ulla & Ann-Katrin Swärd (2015): *Eстетiska lärprocesser*. – https://larportalen.skolverket.se/#/modul/5-las-skriv/Grund%C3%A4rskola/015_tematiska-arbsatt/del_06/

Alexandersson, Ulla & Eva Marsh,; *Tematiska arbetsätt*. Stockholm: Skolverket. – https://larportalen.skolverket.se/#/modul/5-las-skriv/Grund%C3%A4rskola/015_tematiska-arbsatt/del_07/ (Storyline)

Čálliidlagadus (2019): *Máinnasteapmi ja muitaleapmi*. Kárašjohka. – <http://www.calliidlagadus.org/Manaidgardi/assets/m%C3%A1innasteapmi-ja-muitaleapmi.pdf>

Njálmalasj árbedáhpeábnas

Oahppejuohkusa välljij aktan ietjasa kurssaáhpaddijj tevstajt ja digtálalasj ábnasijt guoradallamij bv.

Gaski, Harald & Lean Kappfjell (red) (2005): *Ártese jáhta – áarjelsaemien tjaalegh jib tjaalegh áarjelsaemien*. Guovdageaidnu: DAT. s. 1-64.

Gaup, Ánte Mikkel (1986): *Juffá ja su fearánat*. Guovdageaidnu. DAT. (CD)

Gaup, Elisabeth Utsi (2013): *Suga suga su*. Guovdageaidnu. DAT. eller Utsi, Elen Kristina (2017): *Suvhtedh suvhtedh suv*. Guovdageaidnu. DAT. (CD)

Gaup, Káren Elle 2001: *Girjjo-Gárjjo. Muitalusat, máidnasat, árvádusat ja diiddat.* Davvi Girji, Kárášjohka s. 46-54, 86-111, 117-144

NRK (2015): *NRK Joddi*. – <https://www.nrk.no/emne/nrk-jo-i-norsk-1.12091500> eller <https://www.nrk.no/emne/nrk-jo-i-samegillii-1.11770250>

Sámi lohanguovddáš/Saemien lohkemearnge/Sáme láhkámguovdásj (2019): *Jietnagirji Jiednagirje Tjojegarja*. <http://lohanguovddas.no/sma/node/303/>

Skáden, Emma Margret (red) (2012): *Muitalusat meannuide*. Skániid girjje.

Sveriges Radio (2011): *Magiska skrinet: Noaidegiisá*. <https://sverigesradio.se/avsnitt/680824>

Referänssagirjálásjuohta- – Sáme giehttomárbbedáhpe

Cocq, Coppelie (2013): *From the Arran to the Internet: Sami Storytelling in Digital Environments*. *Oral Tradition*, 28/1 (2013): 125-142. <https://core.ac.uk/download/pdf/160735761.pdf>

Gaup, Káren Elle 2010: *Sámi árbevierut ja kultuvra*. – Sámis. Sámi čálakultuvrralaš áigečála 6–7/2010: 54–61. <http://www.samifaga.org/govat/doc/samis67.pdf>.

Gaski, Harald (2011): *Song, Poetry, and Images in Writing. Sami Literature*. – Langgárd, Karen & Kirsten Thisted (red): *From Oral Tradition to Rap – Literatures of the Polar North*. Nuuk: Ilisimatusarfik/Forlaget Atuagkat. s. 15-38

Gaski, Harald & John T. Solbakk & Aage Solbakk (red)(2004): *Min njálmmálaš árbevierru- máidnasat myhtat ja muitalusat*. Kárášjohka: Davvi Girji.

Hirvonen, Vuokko 2009: *Juoiggus uksan sámi njálmmálaš girjjálašvuhtii – bálggis gillii, identitehtii ja iešárvui*. – *Sámi dieđalaš áigečála 1–2/2009*: 90–106. http://site.uit.no/aigecala/sda-1-2-2009_hirvonen/

Rasmussen, Torkel: *Mánáidgirjiid máidnasat; Realisttalaš máinnas; Rievssatdutkan árbevirolaš máinnastanvuogi mielde; Rievssatdutki*. – Doaim. John T. Solbakk. Sátneuojit. NRK Sámi Radio. ČálliidLágádus, Kárášjohka, 110–119.

Skaltje, Maj-Lis (2005): *Luondu juoiggaba*. Guovdageaidnu: DAT. s. 15-17. alt. Skaltje, Maj-Lis (2014): *Minsta lilla liv bar sin jojk*. Guovdageaidnu: DAT. s. 15-17.

Utsi, Mai Britt (1998): *Njálmmálaš árbevierut álbmoga vuoiŋŋalašcallima govvideaddjin, erenoamážit gufihtarárbevierru*. – *Café Boddu – essayčeahkeáldat*. Kárášjohka: Davvi Girji. s. 92 -111.

--	--